

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд „Наративното осмисляне на културни светове във възгледите на Дейвид Кар и Пол Рикъор – сравнителен анализ между феноменология на дейността и херменевтика на дистанцираността” на **Чавдар Валентинов Димитров** за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

от **проф. д-р Христо Петков Тодоров**, департамент „Философия и социология“ на НБУ

Дисертационният труд „Наративното осмисляне на културни светове във възгледите на Дейвид Кар и Пол Рикъор – сравнителен анализ между феноменология на дейността и херменевтика на дистанцираността” на Чавдар Валентинов Димитров е с обем от 235 страници. Състои се от общо 12 глави (единици, номерирани с римски числа), обединени в три раздела и библиография. В библиографията са включени заглавията на 778 публикации на български, английски, френски, немски и руски език.

Дисертацията на Чавдар Димитров представлява мащабен опит за сравнение между две значими съвременни теории за наративността, възникнали и намерили разпространение през последните 3–4 десетилетия. Този опит е напълно уместен, защото в него се обобщават и анализират някои от важните резултатите от една важна за историографията и за науките за културата като цяло тенденция към реабилитация на наративността. Тази тенденция започва през 70-те години на ХХ век (като времеви маркери може да се вземе например излизането на много влиятелния сборник „Историята – събитие и разказ” на изследователската общност „Поетика и херменевтика”), след като наративната историография и хуманитарна наука е била сериозно предизвикана от настъплението на социологически и структуралистски подходи, започнало в периода между двете световни войни.

Като занаят традиционната историография се практикува под знака на историзма. Историзмът е методологическа програма, която се интересува от събитията, търсейки неповторимото в тях. Формата на разказ е адекватна на този интерес, защото тя предполага определено разбиране за време – времето е линейно, празно от към съдържание и хомогенно, а периодите, с които работи историческото познание са по правило относително кратки. За разлика от историзма т. нар. „нова история” и

вдъхновените от нея форми на историографията се интересуват не от събития, а от процеси, не от неповторимото, а точно обратното – от повтарящото се. За такава историография наративната форма е неподходяща. И двамата „герои“ на дисертацията на Чавдар Димитров – и Пол Рикьор, и Дейвид Кар – имат амбицията чрез създаването на комплексни рефлексивни теории за наративността да възстановят правата на разказа в историческото и в хуманитарно-научното познание.

Какви са причините, поради които авторът се обръща тъкмо към тези двама автори? Първо, защото и единият, и другият предлагат цялостни теории за наративността, второ, защото в една или друга степен и двата проекта са методологически свързани с феноменологията и трето, в своите теоретични изследвания Дейвид Кар малко или много реагира на фундаменталния труд на Рикьор „Време и разказ“ (1984–1988). Това са повече от добри основания да се предприеме сравнение между теориите на тези двама автори.

Има обаче и основания от малко по-различен вид. Както изследванията на Рикьор върху наративността, така и цялостното творчество на Дейвид Кар са слабо изследвани в нашата страна. Наистина, благодарение работите на Иванка Райнова, Боян Знеполски, Владимир Градев и други български автори през изминалите години огромното и разнородно творчество на Рикьор беше малко или много аналитично усвоено у нас. Фокус на тези изследвания обаче бяха главно херменевтиката, теорията на текста, теорията на метафората, теорията на признаването и пр. на Рикьор, теорията на наративността оставаше встрани. Колкото до работите на Дейвид Кар, те, с незначителни изключения остават непознати у нас. Тези констатации не са голи твърдения, а са резултат от внимателно проучване на релевантната българска изследователска литература, което Чавдар Димитров е извършил и чиито резултати той излага в началото на своя труд. Оценявам както подхода на автора, така и неговата проучвателна работа много положително.

Композицията на дисертационния труд отговаря напълно на неговите цели. В първите два раздела поотделно са изложени теориите на наративността на двамата сравнявани автори, а накрая в един трети обобщаващ раздел е направено сравнението между тях и са развити собствените идеи на Чавдар Димитров за наративността. И при двамата разглеждани автори подходът е един и същ. Техните теории за наративността се поставят в контекста на цялостното им творчество и на интелектуалните традиции, в чиито рамки те работят. При Рикьор този подход очевидно изисква работа, тъй като неговото творчество освен, че е по-обхватно по обем от това на Кар е и доста по-

разнородно, бих казал дори по-еклектично. Все пак обаче най-тясна е връзката между теорията на Рикъор за наративността и неговата херменевтика. Това дава основание на Чавдар Димитров да нарича тази теория „херменевтика на дистанцираността“. Смятам това обозначение за адекватно най-малкото защото самият херменевтически проект на Рикъор се изгражда не въз основа на модела на живата реч, както е в херменевтиката от Шлайермахер та чак до Гадамер, а въз основа на модела на текста. В последна сметка разказването е не толкова устна работа, колкото работа по създаването на текст и точно това дистанцира разказвача от събитията, за които разказва. Казано съвсем накратко, главната разлика между теорията за разказа на Рикъор и тази на Кар се състои, както на не едно място казва Чавдар Димитров, в „по-директния подход“ на Кар. Ако правилно разбирам това, при Кар става дума за теория на наративността, която не се ангажира със сложните изисквания към създаването на текст, а се ползва от модела на устния разказ. Общият резултат от сравнението е по-скоро негативен – разликите между двете теории са повече от приликите между тях. Разсъжденията на автора за ролята на т. нар. „емоционален спектър“ в теорията на разказа в моите очи са адекватни и ценни. В моите очи те са част от общата тенденция към откриване на чувствата като фактор в историческото познание (напр. т. нар. „история на чувствата“ на Уте Фреверт) и като предмет на философско изследване (напр. т. нар. „философия на чувствата“ на Сабине Дьоринг).

Какви са постиженията на дисертационния труд на Чавдар Димитров? Формулирани са действителни научни проблеми с несъмнена значимост. Приложени са и са осъществени напълно адекватни подходи към тях. Поставени са амбициозни, но осъществими изследователски цели, които са реализирани в изследването. Направени са добре обосновани изводи. Композицията на труда е прегледна и отговаря на целите на изследването. Терминологичният език на работата е прецизен, но на много места излишно усложнен.

Авторефератът е с обем от 33 страници. Изготвен е според изискванията и отразява точно съдържанието на труда. В него е публикуван и списък на приносите на дисертацията. Тези приноси са действителни. Посочени са и осем публикации на автора по темата на дисертацията. Три от тях са на английски. В автореферата е включена и декларация на автора за оригиналност на резултатите и приносите на изследването.

Нямам съвместни публикации с автора на дисертацията и не съм в конфликт на интереси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Дисертационният труд „Наративното осмисляне на културни светове във възгледите на Дейвид Кар и Пол Рикъор – сравнителен анализ между феноменология на дейността и херменевтика на дистанцираността ” на **Чавдар Валентинов Димитров** отговаря напълно на изискванията за придобиването на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата. Като член на Научното жури аз без никакви колебания ще гласувам ЗА присъждането на тази степен на автора.

Подпис:

(проф. д-р Христо П. Годоров)

София, 6 май 2020 г.